Antal Eleonóra

A TEHETSÉG FELISMERÉSE, FEJLESZTÉSE ÉS GONDOZÁSA A XXI. SZ. OKTATÁSI INTÉZMÉNYEIBEN

I. A NAT A SZEMÉLYISÉG ÉS KÉPESSÉGFEJLESZTŐ OKTATÁSRÓL

A NAT – Nemzeti alaptanterv – a Magyar Köztársaságnak a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. Törvényben, annak az 1995. évi módosításában meghatározott **alapdokumentuma**. Ez a dokumentum az iskolai oktatás első 10 évfolyamán folyó nevelés és oktatás kötelező közös tartalmi követelményeit határozza meg és általa **személyiségfejlesztő** oktatásra ösztönöz. Olyan pedagógiai munkát feltételez, amelyben a tanulók tudásának, képességének, egész személyiségének fejlődése és fejlesztése áll a középpontban, ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy az ismeretszerzés színtere már nemcsak az iskolai élet, hanem az iskolán, azaz a tanórán kívüli tevékenység egyéb színtere is.

A NAT – ban megfogalmazott értékek:

„..... - az **egységes** követelmények,
- az **alapvető** követelmények
- és a **differenciális** lehetőség – azt a célt szolgálják, hogy a tanulók minél teljesebben bontakoztassák ki személyiségüket, képességeiket. ″ / 1 /

A NAT maximális tanári szabadságot enged a pedagógusnak, és felhívja a figyelmet a különleges bánásmódot igénylő tanulók nevelésére, oktatására, köztük a tehetségnevelésre és tehetséggondozásra is. Ezzel határozott célt és

feladatot fogalmaz meg az oktatási intézmények számára, és elvárja az alap – és középfokú iskoláktól, hogy a **minden** tanulóra kiterjedő képességfejlesztés mellett előkészítő, tehetségfelismerő munkát és tevékenységet is vállaljon fel, ehhez biztosítva a rugalmas órakeretet.

II. A TEHETSÉG FOGALMA, MAI ÉRTELMEZÉSE

„**Tehetségről** beszélünk, ha egy egyén valamilyen tevékenységben, vagy tevékenységkomplexumban az átlagosnál magasabb szintű teljesítményre képes.˝ / 11 /
A tehetség megfogalmazásában négyféle álláspont jelenik meg:

1. Relatív, stabil tulajdonságnak tartják, mely kevésbé függ a kulturális és társadalmi feltételektől.
2. Az információfeldolgozással függ össze.
3. A teljesítményt tekintik a tehetség kritériumának
4. Gazdasági és társadalmi feltételek függvényének tekintik

A tehetségek bizonyos fajtái öröklődnek / pl.: zene, rajz /. A tehetség meglétének nemcsak a magas szintű intelligencia a feltétele, hanem a **kreativitás** is. Az alkotó képesség minden fajtája érzékenységgel jár és egyben az átlagtól eltérő viselkedéssel, tehát a tehetség kibontakozásának vannak személyiségbeli feltételei is.

A tehetséges gyermek vizsgálatakor Marland 6 típust különít el a képzés szempontjából:

1. általános, de kimagasló intellektuális képességei vannak
2. specifikus alkalmasság jellemzi
3. gondolkodását: kreativitás, produktivitás jellemzi
4. vezetői képességei vannak
5. művészi képességekkel rendelkezik /zene, képzőművészet, tánc/
6. pszichomotoros ügyessége van

A tehetség mai értelmezésekor Renzulli 3 – körös modelljét fogadjuk el.

Ennek összetevői:

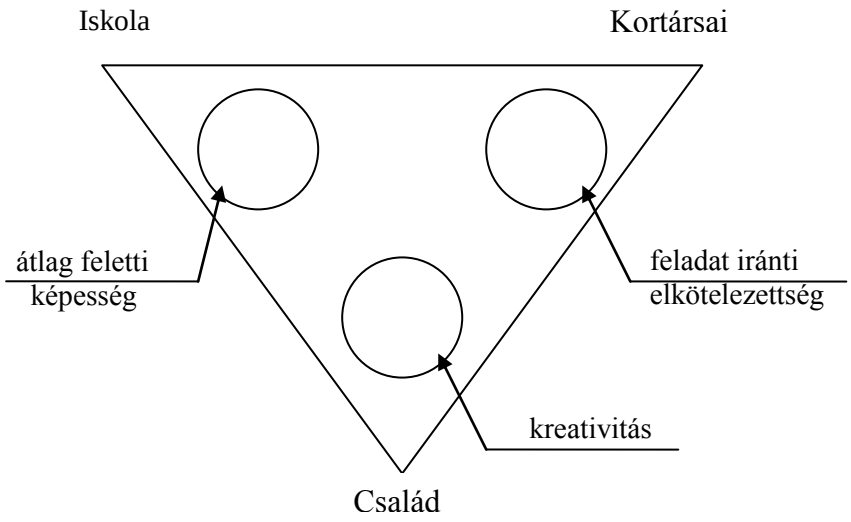

1. ábra

Ezt egészíti ki Mönks továbbfejlesztett ábrája, melynek a közepén, a körök találkozásánál kell feltételezni a **tehetséget.** / 5 /

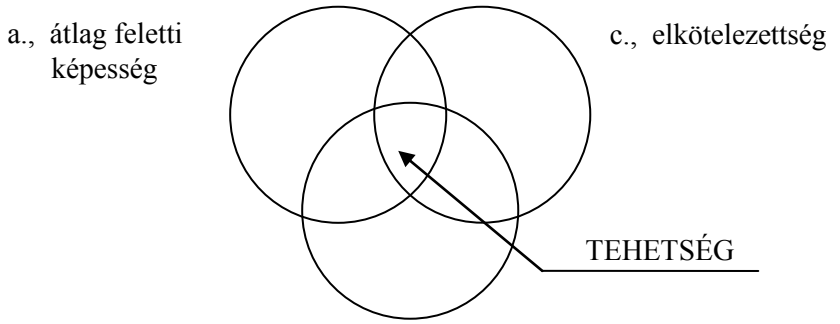

2. ábra

A tehetség összetevői és jellemzői:

a) **Képességek**: intellektuális – művészi – pszichomotorikus – szociális
b) **Kreativitás**: ha a helyes megoldásra irányuló gondolkodás mellett többféle lehetséges válaszra törekedve oldják meg a problémát.
   Jellemzői: ötletek, rugalmasság, eredetiség, kidolgozottság, nyitottság , átfogalmazás, fantázia, képzelet, értékelés, újítás, feltalálás, elemzés, kontroll, koncentrálás, logikus érvelés, humor.
c) **Elkötelezettség**: kíváncsiság, érdeklődés, tudásvágy, szorgalom, kitartás, becsvágy, teljesítmény – motiváció

A tehetséges gyermek valamilyen területen kiemelkedő képességet és odaadást mutat. Ezek közül leghamarabb a zenei és a matematikai képességek nyilvánulnak meg.

A tehetség heterogén, mivel a kognitív (tanulható, megismerhető) képességek mellett vannak szociális és temperamentumbeli feltételei is.

A tehetséges gyermekek ezért gyakran küzdenek nehézségekkel a közösségben. A tehetséges ifjú oktatási szempontból az intelligencia és a teljesítmény tágabb értelmezését kívánja, pedagógiai szempontból pedig rugalmasságot és demokráciát.

A tehetséges tanulók képzése a tehetségkiválasztás után érdekeiket és érdeklődésüket figyelembe vevő önálló fejlesztési programmal: **helyi tantervvel** folyik:

- fiatalabb életkorban általános tehetségfejlesztő iskolában
- közép – ill. felsőbb iskolás korban speciális intézményben
- és van lehetőség általánosan képző iskolákban is

III. A KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ GYERMEK TEHETSÉGÉNEK FELISMERÉSE ÉS ISMERTETŐJEGYEI, JELLEMZŐI

A tehetséges tanulókat a különleges bánásmódot igénylő gyermekek közé soroljuk, ezért legfontosabb feladat, hogy a pedagógus ismerje meg tanítványát, hogy szükség esetén különleges bánásmódban részesíthesse őket. Ezek a tanulók az egyéni bánásmódot igénylő tanulók 4. csoportjába sorolhatók. / 3 /

A pedagógia történetében a tehetség meghatározásának több változatát ismerjük.

Általában 2 nagy csoportra oszthatók ezek a felfogások:

1. Implicit
2. Explicit

Az első kategóriába tartozók csak meghatározzák, hogy mit értenek a tehetség fogalmán, és vizsgálják, valamint tanulmányozzák azt.
A második kategóriába tartozók meghatározzák és beillesztik a pszichológia és a nevelési elméletek hálózatába. Ez utóbbiak kutathatók, vizsgálhatók, tesztelhetők.

A különböző korokban különbözőképpen vélekedtek a tehetség összetevőiről. / 4 /
Révész Géza: Az örökletes tényezőket, a gyakorlást, az átlagon felüli teljesítményt tartja elsődlegesnek.
Harsányi István: Szerinte a velünk született adottságok, a gyakorlás, a fejlesztés által kibontakoztatott képesség a tehetség összetevői. Mindez az emberi tevékenység egy bizonyos területén nyilvánul meg az egyénnél.
Ágoston György: Azt vallja, hogy tehetséges az, aki átlagon felüli teljesítményre és alkotásra képes.

Czeizel Endre: Felfogásában a tehetségnek 4 kritériuma van:

1. Esély
2. kiemelkedő teljesítményre,
3. amely társadalmilag hasznos,
4. és sikerélménnyel jár.

Minden meghatározásban van 2 közös tényező, ezek:

- öröklődés és
- környezet

Vannak akik 1 tényezősnek tartják a tehetséget. Pl.:

- Tehetség = Intelligencia, vagy
- Tehetség = Kreativitás

Vannak, akik 3 tényezősnek tartják. Összetevői:

- Iskola – Család – Társak
- Képesség – Elkötelezettség – Kreativitás

A **Geffert Éva – Herskovits Mária** – féle értelmezés is ezt a modellt fogadja el. Az összetevők szerintük is: / 7 /

1. Képességek: (adottság, készség)
   - intellektuális téren
   - művészi képességek (írás, festés)
   - pszichomotoros (tánc, ének, sport)
   - szociális képesség (szervezés, befolyás)

2. Kreativitás:
   - új produktum létrehozása
   - eredetiség, rugalmasság
3. Elkötelezettség:
   - szorgalom, érdeklődés, kitartás, teljesítményre törekvés

A tehetség fejlesztése a tehetség felismerésével kezdődik. Bár a különböző korokban különbözőképpen vélekedtek a tehetség tartalmáról és összetevőiről, mégis vannak ismérvei, jellemzői, melyek alapján az egyes tanulók megfigyelése során felfedezhetjük a jövő ígéretes személyiségeit. Ezek a tulajdonságok **4 szempont** köré csoportosíthatók:

1. Ismeretszerzés
2. Motiváció
3. Kreativitás
4. Szociális viselkedés

1. A tehetséges tanuló ismeretszerzésének jellemzői:
   - széleskörű ismeret, gazdag szókincs, folyamatos beszéd, gyors rögzítés, jó memória, ok – okozati összefüggés felismerése, jó megfigyelő, sokat olvas, analizál (boncolja a dolgokat, jelenségeket), kritikus, önállóan gondolkozik.
2. Motiváció:
   - az őt érdeklő témában elmerül
   - feladatait befejezi
   - a típusfeladatok untatják
   - nem igényel bíztatást az őt érdeklő témában
   - teljességre törekszik
   - önkritikus
   - szeret önállóan dolgozni
   - magas mércét állít fel
   - felnőtt, filozófikus dolgok érdeklik (béke, háború, halál)

3. Kreativitás:
   - sokat kérdez – sok ötlete van
   - különös válaszokat ad
   - véleményt nyilvánít
   - a válaszaiban a saját gondolatai is megjelennek
   - jó a humorérzékük
   - érdeklődnek az alkotói munka iránt (tánc, zene, karikatúra)
   - szeretik a szépet
   - észreveszik a részleteket
   - eredeti színes fantáziájuk van
4. Szociális viselkedés:
   - érdeklődnek a jó – rossz; igaz – hamis iránt
   - kerülik a többséget, különcködnek
   - vállalják a konfliktust
   - egyéniségek
   - mindent kontrollálnak
   - megbízhatók a szervezésben
   - felelősségtudatuk van
   - türelmetlenek kortársaikkal
   - jól tudnak beszélgetni a más korosztálybeliekkel (kicsik, idősek)
   - hajlamosak, hogy irányítsanak másokat
   - empátiaképesség
   - nagy teljesítmény

A tehetséges tanulók teljesítményei nem mindig jók, fejlődésük nem egyenletes, sokszor magányosak, segítségre szorulnak, ezért másságukat el kell fogadtatni környezetükkel a kibontakozás érdekében.

IV. A PEDAGÓGUS SZEREPE ÉS FELADATA A TEHETSÉGNEVELÉS ÉS TEHETSÉGGONDOZÁS TERÉN

A tehetséggondozás a tehetségfelismerést és tehetségfejlesztést magába foglaló pszichológiai és pedagógiai tevékenység.
Tárgya: „…tág értelemben a tehetség kibontakoztatása, melybe beleértjük a tehetség fogalmának meghatározását, a tehetségfelismerést, a tulajdonságok meghatározását, a tehetségfejlesztést, a tehetséges tanulók iskolai és iskolán

kívüli nevelését és képzését, a tehetségvédelmet, az életpályájukról való gondoskodást, a szülők tájékoztatását. …." / 13 /
A tehetséggondozás feladatait a Tehetség – Informatikai – Rendszer hangolta össze. Magyarországon 8 régióbázisa volt, szegedi központtal, rövidítése: TIR. Működése idején lehetővé tette, hogy az eddig elszigetelt műhelyek összehangolódása elkezdődjön. A rendszer alapkoncepciója:

- a régióbázisok kiépítése megyénként
- számítástechnikai hálózat működtetése
- egyedi nyilvántartások készítése, információcsere

A rendszert a G – 2000 Tudományos Tehetségkutató és Gondozó Alapítvány kezdeményezte, amely időközben megszűnt. Jelenleg Debrecenbe helyeződött át a korábbi központ.
A tehetséggondozás kulcsembere a **: pedagógus,** aki ezt a munkát végzi, mert megfelelően felkészült szakemberre van szükség ahhoz, hogy hatékony segítséget kapjanak a tehetséges gyerekek és fiatalok, akikkel sikereket elérni csak kreatív szellemű és **tehetséges pedagógusok** képesek. Az alapkészségek kimunkálásában, részfeladatok megoldásában természetesen az átlagos képességekkel rendelkező tanár is segítségre lehet.

Mi jellemzi a tehetséges tanárt?
Fontos:

- a személyisége
- az értékrendszere
- felkészültsége
- emberi kapcsolatai
- az újra törekvése
- eredménye az oktatómunkában
- véleménye
- ítéletei

Vagyis:SZAKMAI TUDÁS + SZEMÉLYISÉG = TEHETSÉGES TANÁR

A tehetségnevelés megköveteli a tanártól:

- a teremtő távolságot
- szerető hozzáállást, hogy megnyerje a tanuló bizalmát
- egészséges keménységet, következetességet
- empátiás viselkedést, mellyel beleélheti magát a gyermek gondolkodásmódjába

A valóságban a tanári magatartás nem mindig tipizálható. A tanárnak sok tényező alakítja ki az alkalmazott módszereit. Pl.: a gyermek kora, fejlettségi szintje, neme, érdeklődési köre…stb.

A pedagógus munkája nem csupán mesterség, hanem a maga nemében alkotó művészet is.
Megfigyelési szempontsor a tanári viselkedésről: / 5 /

HATÁSOS VISELKEDÉS

ÁLTALÁNOS tulajdonság	Az ALKOTÁST serkentő tulajdonság
1. Éber, lelkesnek látszik	1. Bátorítja a diákot a jobb teljesítményre
2. Érdeklik a diáktevékenységek	2. Rugalmas
3. Vidám, optimista	3. A diákot érdekes témával ösztönzi
4. Van humorérzéke	4. Világos és részletes utasítást ad
5. Elismeri saját hibáit	5. Saját problémáik megoldására bátorítja diákjait
6. Korrekt	6. Csendes, méltóságteljes és határozott
7. Türelmes	7. Előrelátó és a lappangó problémákat is igyekszik megoldani
8. Megértést tanúsít	8. Csak modellt, mintát ad, nem kényszeríti a diákot a saját módszerének átvételére
9. Barátságos udvarias	
10. Tapintatos	

A tehetséges tanulók kritikusan fogékonyak a tanárok megnyilvánulásaira. Hiteles mintákat, példaképeket keresnek, és elutasítják a negatív tulajdonságokkal rendelkező tanárokat. Emiatt gyakran konfliktusos helyzetbe keverednek.

Milyen legyen a kreatív tanár, aki képes kreatív tanulót nevelni?

1. Bátorítsa a diákot egyéni tanulásra
2. Tanítási stílusa legyen kooperatív (vonja be a gyereket)
3. Motiválja a gyereket az adatszerű ismeretszerzésre, annak jó módszerére
4. Csak akkor értékelje a gyerek munkáját, ha az készen van
5. Bátorítson rugalmas gondolkodásra
6. Segítse a gyerek önértékelését
7. Vegye komolyan a gyerek önértékelését

8. Segítse a gyereket a kudarc elviselésében, az új kipróbálásában, hívja fel a figyelmet arra, hogy ne törekedjen a könnyű és gyors sikerre.

A tehetséggondozásnak és tehetségnevelésnek a személyi feltételek mellett vannak igen fontos **tárgyi** feltételei is, amelyek segíthetik, gyorsíthatják az eredményes fejlesztő munkát.
Ezek:

- kézikönyvek, lexikonok, folyóiratok, diaképek, videó, számítógép, műhelyek, szótárak, szakkönyvtár, TV, rádió, szemléltető eszközök és anyagi keret a tevékenység finanszírozására.

Végül néhány gondolat a tehetségvédelemről is:
„…A tehetségvédelem a tehetséges tanulók tulajdonságainak megismerése, és számukra olyan tevékenységben való részvétel biztosítása, amelyekben az értékesnek tekinthető tulajdonságaik kifejlődhetnek. Hazánkban ez a tevékenység az 1980 – as években indult meg…″ / 14 /
Jelenleg már van lehetőség arra, hogy tehetségfejlesztő szakpedagógusokat is képezzenek ennek érdekében. A 90 – es évek közepén 120 órás intenzív továbbképző tanfolyam indult, 1997 szeptember 16 – án pedig tehetségfejlesztési szak a KLTE Pedagógiai – Pszichológiai Tanszékén, diplomával rendelkező pedagógusok számára. A képzés 4 féléves volt és tehetségfejlesztési szakértő megnevezést adott, valamint a végzett pedagógusok megkapták a nemzetközi ECHA – Diplomát is. (Európai Tehetségtanácstól). 1999 – ben a KLTE megalapította a pedagógus szakvizsgaprogramot Debrecenben, és 2000 szeptemberében beindult a képzés „ tehetség és fejlesztése ″ elnevezéssel a 41/1999.(X.13.) OM rendelet alapján. / 17 /

V. A TEHETSÉG GONDOZÁSÁNAK ÉS FEJLESZTÉSÉNEK GYAKORLATA, MÓDJAI

Az iskolai dokumentumok:

- a közoktatási törvény
- a NAT
- az elmúlt 5 – 6 év gyakorlata, és módosításai
- a helyi pedagógiai programok és
- elsősorban a helyi tantervek

lehetővé teszik a differenciált foglalkoztatási formát. Ennek birtokában és keretében oldhatják meg az alap – , közép – és felsőfokú intézmények az ún. különleges bánásmódot igénylő tanulók foglalkoztatását, képzését, közöttük a 4. csoportba sorolható tehetséges tanulók, hallgatók képességfejlesztését és tehetséggondozását.
Ennek módszere és gyakorlata még nem teljesen kidolgozott a meglévő gyakorlata nem eléggé elterjedt. Jelenleg az általánosan képző iskolákban, többnyire a differenciált oktatási forma keretei között oldják meg. A jövő nevelő – oktatómunkájában, a XXI. sz. – ban ez már nem elegendő. Szükség van a tehetséges tanulók ún. tehetségesek iskoláiban való elhelyezése, és ún. önálló fejlesztési programmal való oktatásban foglalkoztatására. Fiatalabb életkorban – általános tehetségfejlesztő iskolákba, idősebb életkorban - speciális területekkel foglalkozó intézetekbe kell irányítani az átlagot meghaladó képességű tanulókat, akiket a tehetségkiválasztó felméréseken, szűréseken arra alkalmasnak tartanak. Az első lépés ebben a folyamatban a tehetségek felismerése. Erre utaló tevékenység már az ókorban is létezett, államérdeknek tekintették ezen tanulók felkutatását.
Pl.: Platon iskolái, a kínai császári iskolák, a török szultán palotaiskolái.

V/1. Történeti áttekintés

Európa történetében a reneszánsz és a reformáció illesztette programjába a tehetségek támogatását. A XX. sz. – ban is vannak adatok, melyek azt igazolják, hogy a világ valamennyi országában létezik ilyen jellegű tevékenység. A II. világháborút követő évtizedekben ez a tevékenység visszaesett, majd ismét fejlődésnek indult. A XX. sz. közepén az USA – ban tapasztalható igen nagy előrelépés. Ennek az ún. SZPUTNYIK – sokk adott lökést. Lyndon Johnson amerikai elnök kezdeményezésére 1969 – ben törvénybe foglalták a tehetségnevelést. 1978 – ban pedig nemzeti érdekké nyilvánították a tehetséggondozást:
„…Kijelentették,hogy a nemzet legnagyobb erőforrását a tehetséges gyermekek képezik….″
„…amennyiben a tehetséges gyermek képességeit nem fejlesztik, akkor a nemzet ügyének segítésére alkalmas sajátos képességük elveszhet...″ / 6 /
A MAGYAR TEHETSÉGNEVELÉS története a XIX. sz. végén kezdődik.
Ebben tevékenykedtek, kezdeményező szerepük volt:

- Trefort Ágoston kultuszminiszternek
- Felméri Lajos sárospataki tanárnak / A neveléstudomány kézikönyve 2 kötetes jelentés 1890 /

- Nagy Lászlónak, aki lefordította P. Lombroso „A gyermekpszichológia Olaszországban˝ c. könyvét. 1903 – ban megalakítja a gyermektanulmányi bizottságot.
- Szitnyai Elek 1905 – ben tanulmányt ír „ A szellemi tehetségek eredetéről ˝, melyben kifejti, hogy ki nevezhető tehetséges gyermeknek.
- Révész Géza 1918 – ban könyvet írt „ A tehetség korai felismerése ˝ címmel. Ebben a matematikai és sakktehetségnek szentel jelentős helyet.
- Nagy László szerkesztésében 1922 – ben jelenik meg egy kiadvány, melyben a nagy pedagógus üzent a mának e szavakkal:
  „....a tehetség nem születik Pallas Athenae módjára készen, hanem fokozatosan
  fejlődik, és sok munka és küszködés árán alakul ki, s a mutatkozó csírák nagyon könnyen elpusztulnak a nemtörődés, az elhanyagolás fagyasztó éghajlatában…˝ / Nagy László /
- Huszár Károly: 1923 – 24, „ Tehetségek Védő Társasága ˝ - ösztöndíjat alapítanak szegény sorsú tehetséges diákok számára / Petőfi – ösztöndíj /
- Nagy László 1930 – ban előadásában összefoglalja kutatásait „ A tehetség lélektani problémái ˝ címen.

Nevezetes dátumok a magyarországi tehetségfejlesztő, tehetséggondozó tevékenységről:

- 1935 Sárospataki kezdeményezés a tehetséges tanulók pénzbeni támogatásáról
- 1935 Első tehetségvizsga
- 1941 Országos Magyar Falusi Tehetségmentés Egyesület
- 1941/57.436 Hóman Bálint rendelete – ösztöndíjalap létesítése
- 1920 – as 30 – as évek Kitűnőek Iskolája létrehozása: Sárospatak, Hódmezővásárhely, Miskolc, Nagykőrös, Szeghalom, Azsód, Sopron városokban. Cél: a középosztály felfrissítése a parasztság köreiből.
- 1942 – 43 Országos versenyvizsgálatok folynak
- 1948 Révai – program: 7. és 8. osztályosok tehetségvizsgálata

A XX. sz. második felében Harsányi István tanulmányt ír a magyar tehetséggondozásról. Megállapítja, hogy az elmúlt 40 évben hazánkban intézményes keretek közt folyó tehetséggondozás 1 – 2 helyi kezdeményezésen kívül nem volt.

A magyar iskolarendszerben ezt a feladatot az ún. **tagozatos osztályok** vállalták fel az általános – és középiskolákban / idegen nyelv, matematika, biológia, rajz, ének, testnevelés – tagozatok keretében /. Ennek folytatásaként, erre épültek az országos tanulmányi versenyek és TDK – k. Segítette a XX. sz. utolsó évtizedeiben folyó tömegesítést a TIT (Tudományos Ismeretterjesztő Társulat) szakkörökkel, versenyekkel.
A 70 – es és 80 – as években megindultak az alulról jövő kezdeményezései a tömeges intézményekben folyó tehetséggondozásnak. Pl.: Szolnokon, Tatán, Pécsett, Törökszentmiklóson, Mátészalkán.
Ennek a mozgalomnak az irányítója dr. Balogh László, a KLTE Pszichológiai Intézetének tanszékvezető tanára volt, a program neve pedig: „ KOMPLEX TEHETSÉGFEJLESZTŐ PROGRAM ˝

Jelenleg működik a Magyar Tehetséggondozó Társaság (MTT). A rendszerváltás forró napjaiban, 1989. május 13 – án alakult az Európai Tehetségtanács tagszervezeteként. Gefferth Éva pszichológus a társaság első elnöke, és a mai tisztségviselői is a kezdetektől segítették munkáját, fogalmazták és újrafogalmazták koncepcióját, szervezték tevékenységét.
/ 18 / Az MTT távlati fejlesztési programja hátterében az Európa Tanács 1997. évi ajánlása áll. Hazánk azóta tagja lett az Európai Uniónak, ennél fogva az Európa Tanács ajánlásai garanciát biztosítanak a magyar tehetségnevelés távlati fejlesztési program megvalósításához, mert felhívja a figyelmet:

- a tehetségfelismerésre
- a tehetségesekkel foglalkozó tanárok posztgraduális képzésére
- a projektorientált tantervekre
- a tehetség tartalmának egységes értelmezésére / 19 /

V/2. A tehetséggondozás jelenlegi gyakorlatáról

A tehetség fejlesztésének és gondozásának tervezésekor fontosak azok a szempontok amit figyelembe kell venni a személyre szóló, vagy akár általános programíráskor is.
Ma az úgynevezett MARLAND – definíció örvend népszerűségnek. / 15 /
Marland 6 területet említ:

1. intellektuális képesség
2. elméleti fogékonyság
3. alkotó gondolkodás

4. vezetői képességek
5. vizuális és egyéb terület
6. pszichomotoros képesség

Egy másik felfogás ezt véve alapul 5 szöget vesz figyelembe: / 16 /

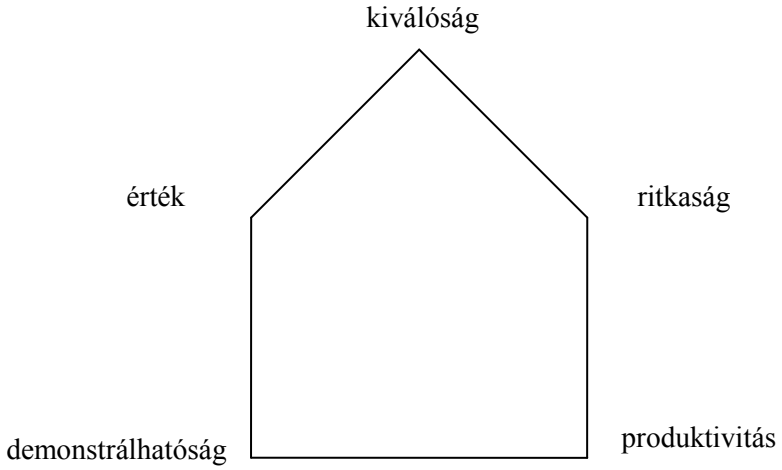

3. ábra

A jelenlegi gyakorlat 2 fő foglalkoztatási formát tart számon:

1. A normál osztályokban folyó **differenciált** képességfejlesztést.
2. Speciális osztályokban vagy iskolákban, intézetekben való foglalkoztatást.

Ebbe a két oktatási és képzési módba kell beilleszteni a képességfejlesztés különböző módjainak folyamatos alkalmazását.

Az említett két fő formán kívül sok egyéb forma is létezik:

- korábbi beiskolázás
- az osztályfokozatot rugalmasan kezelő alapszintű oktatás
- szombati iskolák
- klubfoglalkozások
- iskolán kívüli programok (könyvtár, múzeum, zenekar)
- kollégiumi foglalkozások

- nyári táborok
- iskola előtti felkészítő programok
- mentori rendszer kiépítése, országos versenyen való részvétel TDK konferenciák
- szakkörök, pályázatok, tanulmányi versenyek
- kiegészítő források

Az USA – ban van egy 2001 – 2007 – ig kidolgozott tervezet, amit George W. Bush elnök kezdeményezett. Ennek célja a gyermekek iskolai lemorzsolódásának teljes körű felszámolása. Ebben a differenciált oktatási formát hangsúlyozó tervezetben kiemelt helyet kapott a tehetséges tanulók képzésével foglalkozó területek kimunkálása, melyben a tehetségfejlesztés eszközei is megtalálhatók:

- művészeti nevelés
- informatikai készségek fejlesztése
- a tanterv és programalkotás
- tanácsadói tevékenység kiterjesztése
- a kreativitás fejlesztése
- képességfejlesztő tanfolyamok
- az iskola előtti nevelés fontossága
- a globális tájékozottság fejlesztése
- a középső iskolafokozat erősítése
- a szülők és lakóhely bevonása
- a szakmai – tantárgyi fejlesztések
- a kutatás és értékelés fontossága
- a tanulók jobb megismerése
- speciális iskolák és programok biztosítása

A pedagógia már kezdettől kutatja a fejlesztés és gondozás lehetséges formáit és módszereit. A különböző nézetekből levont következtetések egyre inkább azt igazolják, hogy az általános képzésből, a közösségből kiindulva, annak keretein belül specializálva és differenciálva célszerű mind a tehetségnevelés, mind a tehetséggondozás lehetőségeit keresni.
Magyarországon a rendszerváltást megelőzően nem volt szervezett a tehetséges diákokkal való foglalkozás, de az azóta eltelt másfél évtizedben jelentős intézkedések történtek ennek érdekében, ugyanis mára megfogalmazódott a XXI. sz. legfontosabb tehetségpedagógiai feladata.

Ezek a következők:

- teljes integráció
- részleges integráció (osztály, csoport, kooperatív tanári rendszer)
- integrációs részleg kialakítása
- fordított integráció
- spontán integrálódás

A tehetségnevelés, fejlesztés megvalósulásának útjai ma a következők:

1. gyorsítás, léptetés
2. elkülönítés, szegregáció
3. gazdagítás, dúsítás
4. és elengedhetetlen feltétel a speciális képességekkel rendelkező kreatív pedagógus

A GYORSÍTÁSRÓL

Definíció: Gyorsításnak nevezünk minden olyan eljárást, amelynek révén egy tanuló a szokásosnál nagyobb iramban haladhat előre, vagyis átugorhat egy osztályt képességei alapján, vagy felmérési eredménye, teljesítménye alapján.

A gyorsításra 3 lehetőség van:

a) teleszkopizálás: 3 tanítási évet 2 év alatt végez el a tanuló
b) osztályugrás : 1 év alatt 2 évet lép előre
c) korai felvétel : a tanuló 1 évvel korábban megy óvodába vagy iskolába

Gyorsításról beszélünk akkor is, ha egy tanuló kimagasló eredménye alapján 1 évvel hamarabb tehet felvételi vizsgát abból a tantárgyból, vagy az adott tárgyból egyszerre felvételizik a középiskolába és az egyetemre. Ugyanezt tehetik a levelező kurzuson is. A gyorsítást sokan vitatják, ellenérvek nincsenek. A pszichológusok arra hívják fel a figyelmet, hogy csak akkor alkalmazzák, ha a gyerek szociálisan és emocionálisan alkalmas arra, hogy idősebbek közt legyen az egyetemen.

Elkülönítés: SZEGREGÁCIÓ

Magyarországon az elkülönítés népszerű módszer. Ez azt jelenti, hogy felvételi vizsgák és az egyéni teljesítmények alapján ún. tagozatos vagy speciális osztályokat hoznak létre, azaz „ELIT” – képzés folyik intézményes keretek közt.

GAZDAGÍTÁS, DÚSÍTÁS

Ez az út a tömeges oktatás keretei között is járható. Ilyen út az ún. komplex, vagyis a tantárgycsoportos oktatás, pl.: természettudományi, művészeti tantárgyak szerinti csoportosítás. A GAZDAGÍTÁS módszere nem elsősorban az ismeretek mennyiségének bővítése, hanem a gondolkodás, a kreativitás, a problémamegoldás, vagyis a képességek fejlesztése. Járható módszernek tűnik az a megoldás is , hogy a tananyagot a tanév 2/3 – a alatt elvégzik, és az 1/3 alatt egyéni fejlesztő program alapján dolgoznak. Ide soroljuk még a tanulási tapasztalatok bővítését, az együttműködés gyakorlását, a kritikai értékelés tanulását, problémakeresést. Ezt a célt szolgálják a kiegészítő programok: versenyek, utazás kirándulás… stb../ 17 /

Minden felsőoktatási intézmény pedagógiai programjában és távlati terveiben központi helyet kell, hogy kapjon a tehetséggondozás és a tehetségnevelés, ha az új évszázad követelményeinek meg kíván felelni. Ezért élni kell azzal a lehetőséggel amit a fent említett felsőfokú intézmények posztgraduális képzési lehetőségei nyújtanak, hogy az új század eme korszerű pedagógiai feladatainak ellátását szakképzett tanárok végezhessék.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. A NAT – tartalmi idézet
2. A tehetséges gyermek: Bp. Bethlen Gábor Irodalmi és Nyomdai Rt. 1982
3. Báthory Zoltán: Tanulók, iskolák, különbségek; Okker kiadó, 2000
4. Falus Iván: Didaktika; Nemzeti Tankönyvkiadó, 2003
5. Ferku Imre: Tehetségnevelés; Okteszt Könyvkiadó, 1996
6. Freeman J.: 1985 Emotionál aspects of giftedness
   In: Freeman, J. (ed.), The psychology of gifted childeren Chichester, John Wiley and Sons
7. Geffert Éva - Herskovits Mária: Csak keresni kell….Pedagógiai tükör 1. Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, Szolnok, 1990
8. Harsányi István: Az iskolai tehetséggondozás története Mo. – on ; Tankönyvkiadó, Bp., 1989

9. Herskovits Mária – Geffert Éva: A tehetség meghatározói és összetevői; Debrecen, KLTE, 1994
10. Kuzmina: A pedagógiai képességek kialakulása; Tankönyvkiadó, BP., 1963
11. Vajda Zsuzsanna: Tehetség, In: Online Pedagógiai Lexikon / főszerk.: Báthory Zoltán – Falus Iván / 2005.05.20
12. Polonkai Mária: A tehetségesek iskolái In: Online Pedagógiai Lexikon / főszerk.: Báthory Zoltán – Falus Iván / 2005.05.20
13. Polonkai Mária: Tehetséggondozás In: Online Pedagógiai Lexikon / főszerk.: Báthory Zoltán – Falus Iván / 2005.05.20
14. Harsányi I.: Tehetségvédelem; Magyar Tehetséggondozó Társaság, Bp.. 1994
15. Új pedagógiai szemle / 2004. április – május / Mihály Ildikó: Különleges tehetségű gyermekek – megold(hat)atlan iskolai problémák; 144 - 149
16. R. J. Sternberg – L. Zhang: What do we Mean by Giftedness? A Pentagonal Implicit Theory. Gifted child Quarterly, 1995.2.sz.
17. Dr. Tóth László: A tehetségfejlesztés kisenciklopédiája Pedellus Tankönyvkiadó Kft, 2003
18. htt://www.matud.iif.hu/02okt/bathory.html weboldalról
19. Balogh László és Tóth László: Európai perspektívák a tehetségnevelésben; Debreceni Egyetem kiadványa, 1999

DIE ERKENNTNIS,ENTWICKLUNG UND FÖRDERUNG DES TALENTS IN DEN BILDUNGSANSTALTEN IM XXI. JAHRHUNDERT

Das NAT und das Volksbildungsgesetz schreiben über den Inhalt des Unterrichts für Persönlichkeitsentwicklung, die Merkmale und Charakteristiken des Talents von Kindern.
Der Verlauf der Begabtenförderung in Ungarn ist die Rolle und die Aufgaben der Pädagogen in der Talenterkennung, der Talenterziehung und der Begabtenförderung.

Der Artikel tut ferner Erwähnung des Gebrauchs der Talententwicklung, deren Methoden und der Wege ihrer Durchführung.